

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทารุณกรรมสุนัขจรจัด

ปฏิญญาสากลโลก (The Eart Charter)¹ ซึ่งรับรองโดย UNESCO ได้วางหลักการในข้อที่ 1 ว่ามนุษย์ต้องมีแนวทาง “เคารพต่อโลกและสิ่งมีชีวิตในหลักหลายทั้งปวง” ระลึกว่าสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และทุกชีวิตบนโลกมีคุณค่า ไม่ว่ามันจะมีความสำคัญต่อมนุษยชาติ หรือไม่² และหลักการข้อที่ 15 “ปฏิบัติต่อชีวิตทั้งหมดด้วยความนับถือและความใคร่ครวญพิจารณา”³ ป้องกันมิให้มีการทารุณ โหดร้ายต่อสัตว์ต่างๆ ที่อยู่ในสังคมมนุษย์ และปกป้องพวกมัน จากการถูกรังแก⁴ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัด โดยนัยหนึ่งคือการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสุนัขจรจัด การรับรู้ถึงความรับผิดชอบของมนุษยชาติต่อสิ่งมีชีวิตอื่น หลักสวัสดิภาพสัตว์จึงเปรียบเหมือนมาตรฐานขั้นพื้นฐาน

---

¹ Earthcharterinterantional. (2015). *Read the Charter*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.earthcharterinaction.org/content/pages/Read-the-Charter.html> [2558, 17 กันยายน]

² The Eart Charter

1. Respect Earth and life in all its diversity.

a. Recognize that all beings are interdependent and every form of life has value regardless of its worth to human beings.

b. Affirm faith in the inherent dignity of all human beings and in the intellectual, artistic, ethical, and spiritual potential of humanity.

³ The Eart Charter

15. Treat all living beings with respect and consideration.

a. Prevent cruelty to animals kept in human societies and protect them from suffering

b. Protect wild animals from methods of hunting, trapping, and fishing that cause extreme, prolonged, or avoidable suffering.

c. Avoid or eliminate to the full extent possible the taking or destruction of non-targeted species.

⁴ ประพิมพ์พรณ เงินทิพย์. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์*.

กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 41.

ที่มนุษย์รับรองสิทธิการดำรงอยู่ของสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศเช่นเดียวกับมนุษย์คั้งนั้น ในบทนี้จึงขอกล่าวถึงความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุนัข รวมถึงแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทารุณกรรมสุนัขจรจัดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป โดยมีสาระสำคัญคั้งนี้

2.1 ความหมายของสุนัขจรจัดและเจ้าของสุนัขที่ละทิ้ง

2.1.1 ความหมายของสุนัขจรจัด

เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาสุนัขจรจัดซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน แม้จะมีความพยายามทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดการปัญหา แต่สุนัขเร่ร่อนก็ยังมีสภาพความเป็นอยู่เช่นเดิม อีกทั้งยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ⁵ ในเบื้องต้นผู้ศึกษาขออธิบายความหมายของสุนัขจรจัด ทั้งนี้ ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “จรจัด” หมายถึง ร่อนเร่และไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “สุนัขจรจัด” ไว้แตกต่างกันคั้งนี้

“สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ไม่มีเจ้าของ ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบ ไม่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นประจำ หรืออาจเป็นสุนัขที่แต่เดิมเคยมีเจ้าของภายหลังพลัดหลง เร่ร่อน หรือถูกทอดทิ้ง⁶

หรือ “สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ปราศจากการควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่ว่าจะไม่มีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม⁷

หรือ “สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขไม่มีสังกัด คือไม่ได้ถูกควบคุมในพื้นที่ที่กำหนด และไม่มีเจ้าของไม่มีผู้เอาใจใส่ดูแล ส่วนสุนัขที่ไม่มีที่พักอาศัยในบ้านคน หรือในอาคารสถานที่ แต่มีคนเลี้ยงคนให้อาหาร หรือบางครั้งมีการนำไปตรวจ ดูแลสุขภาพหรือทำหมันให้ ไม่ได้เรียกสุนัขจรจัด แต่เป็นสุนัข “ชุมชน”

อนึ่ง รายงานการศึกษานิเวศวิทยาของสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ได้จำแนกสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ประเภท⁸ คือ

⁵ นุชนารถ เจริญสุข. (2552). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเลี้ยงสุนัข*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 12.

⁶ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). *วิจัยประเมินผลกระทบสุขภาพและสังคมของนโยบายการควบคุมสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าในเขตกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : สำนักอนามัย. หน้า 7.

⁷ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. *การประเมินผลกระทบทางสุขภาพและสังคมของนโยบายการควบคุมสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าในเขตกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : สำนักอนามัย. หน้า 5.

1. สุนัขมีเจ้าของหรือสุนัขที่อยู่ในเขตครัวเรือน หมายถึง สุนัขที่ได้รับการเลี้ยงดูรับผิดชอบจากเจ้าของบ้านหรือสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ การให้อาหาร การให้ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพและการรับผิดชอบต่อการกระทำของสุนัขที่ตนเลี้ยงไว้

2. สุนัขกึ่งจรจัด หรือสุนัขกึ่งมีเจ้าของ หมายถึงสุนัขตามชุมชน ตามท้องถนน หรือตามสถานที่ต่างๆ ที่มีคนให้อาหารด้วยความสงสารเอ็นดู หรือให้ที่อยู่อาศัย⁹

3. สุนัขไม่มีเจ้าของ หรือสุนัขจรจัด หมายถึง สุนัขไม่มีเจ้าของ ไม่ได้อยู่อาศัยภายในบ้านเรือนและไม่มีเจ้าของดูแลรับผิดชอบ มีความอิสระตามธรรมชาติในการดำรงชีวิตทั้งการหาอาหาร ที่อยู่อาศัยและการผสมพันธุ์ โดยมีคำจำกัดความที่เรียกสุนัขประเภทนี้หลายประการ เช่นหมาไร้บ้าน หมาไม่มีเจ้าของ หมาที่ขาดผู้รับผิดชอบ หมาพลัดหลง หมาเร่ร่อน หมาพเนจร ฯลฯ โดยสามารถแบ่งประเภทนี้ตามลักษณะแหล่งกำเนิดออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สุนัขที่ถูกทอดทิ้งจากเจ้าของ หมายถึง สุนัขที่เคยมีเจ้าของมาก่อนแต่ภายหลังถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง จนต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ

2. สุนัขที่ไม่มีเจ้าของมาแต่กำเนิด หมายถึง สุนัขที่เกิดจากการแพร่พันธุ์ของสุนัขที่ไม่มีเจ้าของและไม่มีการนำสุนัขเหล่านี้ไปเลี้ยงดู โดยต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ¹⁰

2.1.2 ความหมายของเจ้าของสุนัข

ด้วยเหตุที่สุนัขเป็นสิ่งมีชีวิตและมีพฤติกรรมตามธรรมชาติที่แตกต่างจากมนุษย์ การเลี้ยงสุนัขโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องนั้น ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมายเช่น ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ปัญหาเกี่ยวกับเหตุเดือดร้อนรำคาญ¹¹ หรือปัญหาเกี่ยวกับการละทิ้งสุนัข ดังนั้น เจ้าของสุนัขต้นเหตุสำคัญที่ทำให้กลายเป็นสุนัขจรจัด เนื่องจากสุนัขในประเทศไทยไม่ใช่สุนัขที่ออกมาจากป่าแล้วมาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคม แต่มีต้นเหตุสำคัญมาจากสุนัขบ้านหรือที่เรียกว่าสุนัขมีเจ้าของ โดยเจ้าของสุนัขได้นำสุนัขไปปล่อยหรือละทิ้งสุนัขไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตามทำให้สุนัขที่มีเจ้าของเหล่านั้นนั้นต้องกลายเป็นสุนัขจรจัด¹² ในเบื้องต้นผู้ศึกษาขออธิบาย

⁸ ฝ่ายระบาดวิทยา กองควบคุมโรค สำนักอนามัย. (2541). *การศึกษานิวศวิทยาของสุนัขในเขตกรุงเทพฯกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า*. กรุงเทพฯ: กองควบคุมโรค สำนักอนามัย. หน้า 3.

⁹ ทรรศนีย์ ศรีรัตนมงคล. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายจระเข้ไปปฏิบัติ*. เอกสารวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 5.

¹⁰ ธนภพ ศรีสถาพร. (2552). *มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดในเขตกรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7-9.

¹¹ นุชนารถ เจริญสุข. อ้างแล้ว. หน้า 13.

¹² ธนภพ ศรีสถาพร. อ้างแล้ว. หน้า 13.

ความหมายเจ้าของสุนัขที่ละทิ้ง เพื่อให้ทราบความหมายของคำว่า “เจ้าของ” อันเป็นต้นตอของสุนัขจรจัด และจะได้หาทางจัดการแก้ไขปัญหานี้ต่อไป ดังนี้

เจ้าของสัตว์ คือ เจ้าของกรรมสิทธิ์ หากไม่มีข้อเท็จจริงอื่น เจ้าของคือผู้เลี้ยงดูแลสัตว์นั่นเอง¹³ จากประวัติศาสตร์ในอดีตนุษย์มีวิถีชีวิต โดยการเร่รอนล่าสัตว์ไม่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง การได้มาซึ่งทรัพย์สินต่างๆ จึงเป็นการครอบครองในลักษณะ ที่มีได้คำนึงถึงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แต่อย่างใด ต่อมานุษย์ได้มีการประกอบอาชีพ โดยการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์จึงเริ่มมีการยึดครองจับจองที่ดินเพื่อใช้ในการกสิกรรมและมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มจนพัฒนามาเป็นจักรวรรดิซึ่งมีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองกษัตริย์ในสมัยนั้นก็ได้อ้างตนเป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งหมดภายในจักรวรรดิโดยเรียกตนเองว่าพระเจ้าแผ่นดินและมีการบัญญัติกฎหมายให้ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนแต่ในภายหลังต่อมาเมื่อกษัตริย์ทำการกดขี่ข่มเหงราษฎรมากขึ้นจึงเกิดการรวมตัวกันต่อต้านอำนาจของกษัตริย์จนทำให้เกิดหลักการที่เรียกกันว่า "สิทธิธรรมชาติ" (Natural Right) อันเป็นผลผลิตสืบเนื่องมาจากหลักการสิทธิของเอกชนอันเป็นสิทธิของบุคคลที่มีอยู่ตามธรรมชาติและจากแนวคิดนี้เองเป็นผลทำให้เกิดความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งถือได้ว่าเป็นที่มาของสิทธิตามธรรมชาติทำให้เกิดการต่อต้านอำนาจของกษัตริย์ในสมัยนั้นสัมฤทธิ์ผลอำนาจของกษัตริย์ถูกจำกัดลงไปทำให้ที่ดินที่เคยถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลของเอกชนเป็นรายบุคคลไป หลักกรรมสิทธิ์ของเอกชนเป็นหลักที่เน้นถึงสิทธิอันเด็ดขาดและอำนาจหวงกันตลอดจนสภาพอันถาวรของกรรมสิทธิ์จึงถือได้ว่าหลักการกรรมสิทธิ์ของเอกชนนี้เองที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการโต้แย้งการใช้อำนาจรัฐของกษัตริย์¹⁴

หลักการสิทธินั้น ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในยุคเสรีนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังการปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศสซึ่งเป็นยุคศักดินา อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักการสิทธิจะเป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากกษัตริย์หรือเจ้าศักดินาสามารถเกณฑ์ทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา

¹³ เพิ่ง เพิ่งนิติ. (2553). *ละเมิดและ พ.ร.บ. ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จิรัชการพิมพ์. หน้า 142.

¹⁴ ชนิศรา คำมูล. (2555). *แนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์เอกชนและประโยชน์สาธารณะ กรณีเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด*. การศึกษาอิสระนิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 11 – 15.

2.1.2.1 ความหมายของ กรรมสิทธิ์

“กรรมสิทธิ์” มาจากคำว่า “Dominum” ในกฎหมายโรมันซึ่งปรากฏอยู่ใน Corpus Juris Civilis ของพระเจ้าจักรพรรดิจัสติเนียน (Justinian) ถือว่าเป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินที่สมบูรณ์ที่สุดในสถาบันกฎหมายเอกชน เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิครอบครอง (Jus Possidendi) สิทธิใช้สอย (Jus Utendi) สิทธิที่จะได้ดอกผล (Jus Fruendi) กับสิทธิที่จะจำหน่ายและทำลายทรัพย์สิน (Jus Abutendi) สิทธิดังกล่าวถูกจำกัดได้บ้างแต่ยังคงถือว่ามีความสมบูรณ์อยู่

ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องหลักของกรรมสิทธิ์ไว้ว่า โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์คำว่ากรรมสิทธิ์คืออะไรจึงตกเป็นภาระแก่ผู้ศึกษาที่จะต้องค้นคว้าหาความเข้าใจกันเองและการนิยามศัพท์ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่ทำได้โดยง่าย โดยศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ท่านได้หยิบยกเอาคำอธิบายของออสติน (Austin) นักนิติศาสตร์อังกฤษ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอธิบาย เกี่ยวกับความหมายของหลักกรรมสิทธิ์ ซึ่งออสติน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักกรรมสิทธิ์ หมายถึงสิทธิในทรัพย์สินซึ่งสามารถใช้อย่างไม่จำกัด ไม่มีข้อกำหนดในการห้ามจำหน่าย ไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลา โดยศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ทำการวิเคราะห์ว่าการให้ความหมายดังกล่าวมีลักษณะที่ค่อนข้างกว้างเกินไป เพราะการใช้สิทธิใดๆต้องมีข้อจำกัด ตามกฎหมายอยู่บ้างไม่มากนักน้อย การที่เราเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในก้อนอิฐก้อนหนึ่งไม่หมายความว่ากฎหมายจะรับรองให้เรา มีอำนาจโดยไม่จำกัด ในการใช้ถึงแก่จะเอาไปขว้างศีรษะใครเล่นได้ตามชอบใจ¹⁵

“กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ คนทุกคนไม่อาจถูกลิดรอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนได้ เว้นเสียแต่จะเป็นไปด้วยความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนล่วงหน้าที่เหมาะสมและเป็นธรรม”¹⁶

กรรมสิทธิ์ คือ อำนาจแห่งความสำเร็จเด็ดขาดในการที่จะยึดถือ ใช้ เก็บประโยชน์ ช้อขาย จำหน่ายหรือทำลายทรัพย์สินนั้นได้ เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามกรรมสิทธิ์เกิดขึ้นได้ดังนี้

- (1) โดยเข้ายึดถือ
- (2) ค้ำยอายุความ
- (3) โดยทำขึ้น

¹⁵ เสนีย์ ปราโมช. (2551). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พลสยาม. หน้า 186.

¹⁶ สมยศ เชื้อไทย. (2540). คำอธิบายกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 129.

(4) โดยเป็นส่วนหนึ่งแห่งของเดิม

(5) โดยเจ้าของโอนให้

(6) โดยทางมรดก อำนาจกรรมสิทธิ์นี้ตามธรรมดาย่อมมีอยู่แก่เจ้าของกรรมสิทธิ์เสมอไปเว้นแต่

(1) เจ้าของสละ เช่น ขายทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นโดยถูกต้องตามกฎหมาย อำนาจกรรมสิทธิ์นี้ขาดทันที แต่บางยังไม่ขาดทันทีโดยกฎหมายบัญญัติ เช่น การละทิ้งที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่จะขาดกรรมสิทธิ์ต่อเมื่อครบกำหนดอายุของหนังสือที่กฎหมายบัญญัติไว้

(2) เกินกว่าเวลาที่กฎหมายบังคับไว้ เช่น กรรมสิทธิ์หนังสือที่ได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ผู้แต่งมีกรรมสิทธิ์ตลอดอายุของผู้แต่ง และต่อไปอีก 7 ปีนับตั้งแต่วันที่ผู้วายชนม์ แต่ถ้าผู้แต่งมีกรรมสิทธิ์อยู่จนถึง 7 ปี แล้วจึงวายชนม์ ให้มีกรรมสิทธิ์รวม 42 ปี นับจากวันได้รับกรรมสิทธิ์ เครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนให้ใช้ได้เพียง 10 ปี แต่จะจดทะเบียนต่อไปอีก ก็ได้ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้นจะมีอำนาจทรงอยู่ได้ในระหว่างมีชีวิต แต่ถ้าวายชนม์ลงแล้วจะต้องโอนไปยังผู้รับมรดกถาวรวิธีอื่นตามที่กฎหมายกำหนด¹⁷

จากความหมายข้างต้นของหลักกรรมสิทธิ์อาจจะถือได้ว่ากรรมสิทธิ์นั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งลักษณะของทรัพย์สินคือเป็นสิทธิที่ใช้นับกับบุคคลได้ทั่วโลก สิทธิในทรัพย์สินนั้นบางครั้งอาจเรียกได้ว่า สิทธิเด็ดขาด หมายความว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่ ผู้เดียวที่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นผู้ใดจะมาแบ่งแยกทรัพย์สินนั้น โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของทรัพย์สินไม่ได้และเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นในลักษณะถาวรตลอดกาลแม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินจะไม่ใช้สอยทรัพย์สินนั้นก็ไม่ได้ทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น สูญไปแต่อย่างใด¹⁸

2.1.2.2 ลักษณะของกรรมสิทธิ์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิที่ใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นกลับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาขึ้นซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิที่จะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบกฎหมาย”

¹⁷ ขุนสมภารหิตะคดี (โป๊ป โปรคูปต์). (2549). *พจนานุกรมกฎหมาย*. กรุงเทพฯ : วิทยุชน. หน้า 10-11.

¹⁸ อุกฤษ มงคลนาวิน. (2525). “กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส”. *บทบัญญัติ*, 29 (3). หน้า 583-584.

จากมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเห็นได้ว่า กรรมสิทธิ์มีลักษณะพิเศษยิ่งกว่าทรัพย์สินประการอื่นๆ โดยผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิในตัวทรัพย์สินนั้น

กรรมสิทธิ์ คือ ทรัพย์สินที่แสดงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินบุคคลอาจมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ทุกชนิด¹⁹ เจ้าของสุนัขก็เช่นเดียวกัน ย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายนั่นเอง แม้ว่าจะไม่ได้ยึดถือครอบครองสัตว์อยู่ก็ตาม²⁰ เช่น เจ้าของสุนัขปล่อยสุนัขไว้ในบ้าน แต่ตนเองออกไปทำงาน หากหลุดจากฟาร์มไปแล้วเจ้าของไม่ติดตามก็เป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ²¹ เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสิ่งใด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิต่างๆ ตามมาตรา 1336 ดังนี้²²

(1) สิทธิใช้สอยทรัพย์สินของตน

สิทธิประการแรกนี้มีความสำคัญมาก ผู้ใดก็ตามที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสิ่งหนึ่ง ก็ย่อมมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหรือมีอำนาจที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย ที่จะเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์หรือก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งจากทรัพย์สินตามความต้องการของผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นั้น เช่น นาย ก. มีกรรมสิทธิ์ในสุนัข นาย ก. จะใช้ประโยชน์จากสุนัขตัวนั้นด้วยการนำไปเฝ้าสวนหรือเฝ้าบ้านหรือทำอย่างอื่นเพื่อประโยชน์แก่นาย ก. อย่างไรก็ได้ หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์อาจจะยินยอมให้ผู้อื่นนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์แทนคนได้ เช่น นางสาว ข. เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สุนัขพันธุ์บางแก้ว ได้อนุญาตนาง อ. ยืมสุนัขของตนเองไปเฝ้าบ้าน โดยกำหนดให้นาง อ. นำสุนัขมาคืนเมื่อเสร็จงาน

(2) สิทธิจำหน่ายทรัพย์สินของตน

คำว่า “จำหน่าย” ตรงกับคำว่า “dispose of” มีความหมายว่า เอาไปให้พ้นจากการครอบครองของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอยู่ในขณะนั้น ส่วนคำว่า “จำหน่าย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 หมายความว่าค่าใช้จ่าย แลก เปลี่ยน โอน เอาออก (เช่น จำหน่ายจากบัญชี) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันเพียงแต่อาจจะตีความหมายกว้างกว่า และหมายความรวมถึง การทำลาย เปลี่ยนแปลงภาวะสภาพของทรัพย์สินนั้นด้วย สิทธิจำหน่ายทรัพย์สินเป็นสิทธิโดยเฉพาะตัวของผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินหรือ

¹⁹ บัญญัติ สุชีวะ. (2553). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลสยามพริ้นติ้ง (ประเทศไทย). หน้า 198-204.

²⁰ ธนภพ ศรีสถาพร. อ้างแล้ว. หน้า 39.

²¹ เพ็ง เพ็งนิตติ. อ้างแล้ว. หน้า 42.

²² ศรีราชา เจริญพานิช. (2553). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 108-110.

ตัวแทนโดยชอบด้วยกฎหมายจะไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจทำลายทรัพย์สินเพื่อจำหน่ายทรัพย์สินนั้นออกไปจากคนได้²³

(3) สิทธิได้คอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้ความหมาย คำว่า “คอกผลแห่งทรัพย์สิน” ไว้ในมาตรา 148 ดังนี้

“คอกผลแห่งทรัพย์สิน ได้แก่ คอกผลธรรมดา และคอกผลนิตินัย

คอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากทรัพย์สินโดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น

คอกผลนิตินัย หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อการที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ย่อมได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพย์สินของตนหรือจากการที่ให้ผู้อื่นมาใช้ทรัพย์สินนั้นด้วย เช่น ฝากสุนัขให้ผู้อื่นเลี้ยงดู เมื่อสุนัขนั้นออกลูก ลูกสุนัขย่อมเป็นของเจ้าของสุนัข หรือเอาเงินให้ผู้อื่นกู้ ดอกเบี้ยย่อมเป็นของเจ้าของเงิน ส่วนข้อจำกัดในการได้คอกผลก็อาจจะมีบ้างตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น เรื่องสิทธิยึดหน่วง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 245²⁴ สิทธิจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 761²⁵ ให้นำคอกผลไปจัดสรรเพื่อการชำระหนี้ได้ แต่เรื่องสิทธิจำนองผู้รับจำนองต้องบอกกล่าวแก่ผู้จำนองว่าตนจะบังคับจำนอง โดยครอบไปถึงผลด้วย เพราะปกติจำนองไม่ครอบไปถึงคอกผล²⁶

(4) สิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของคนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.

²⁴ มาตรา 245 ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะเก็บคอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ และจัดสรรเอาไว้เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้คนอื่นก็ได้คอกผลเช่นว่านี้จะต้องจัดสรรเอาชำระคอกเบี้ยแห่งหนี้้นั้นก่อน ถ้ายังมีเหลือจึงให้จัดสรรใช้คืนเงิน

²⁵ มาตรา 761 ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา หากมีคอกผลนิตินัยงอกจากทรัพย์สินนั้นอย่างไร ท่านให้ผู้รับจำนำจัดสรรใช้เป็นค่าคอกเบี้ยอันค้างชำระแก่ตน และถ้าไม่มีคอกเบี้ยค้างชำระ ท่านให้จัดสรรใช้คืนเงินแห่งหนี้อื่น ได้จำหน่ายทรัพย์สินเป็นประกันนั้น

²⁶ ศรีราชา เจริญพานิช. อ้างแล้ว. หน้า 109.

การที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้ก็เพื่อให้เจ้าของสิทธิจะได้รับประโยชน์และความคุ้มครองจากกฎหมายที่จะได้สมดังสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ประโยชน์ที่เจ้าของทรัพย์สินจะได้จากทรัพย์สินมากที่สุดนั้น โดยปกติคงจะเป็นเรื่องการใช้สอยทรัพย์สิน ซึ่งทรัพย์สินนั้นอาจจะอยู่ในครอบครองของเจ้าของทรัพย์สินเอง หรือจะอยู่ในครอบครองของผู้อื่นตามที่ตกลงหรือมอบหมาย แต่ทรัพย์สินดังกล่าวย่อมอยู่ในอำนาจของเจ้าของที่จะกระทำการใดๆ ต่อทรัพย์สินนั้นก็ได้นั้น เมื่อใดก็ตามที่ทรัพย์สินนั้นถูกผู้อื่นมาเอาไป เจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นย่อมมีสิทธิเอาคืนจากผู้ที่ได้ทรัพย์สินไปโดยไม่มีสิทธิใดๆ ที่จะยึดถือไว้ ซึ่งหมายความว่า หากผู้ที่เอาทรัพย์สินนั้นไปมีสิทธิตามกฎหมายที่จะอ้างเพื่อไม่คืนทรัพย์สินให้แก่เรา เช่น มีสิทธิยึดหน่วง หรือทรัพย์สินนั้นเป็นของกลางในคดีอาญาที่เจ้าพนักงานสอบสวนจะต้องยึดไว้ตามกฎหมายก่อนในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด เป็นต้น การที่จะต้องติดตามเอาทรัพย์สินคืนนั้น มีข้อควรระวังคือ แม้เจ้าของทรัพย์สินจะมีสิทธิตามกฎหมายในมาตรา 1336 ก็ตาม แต่ต้องใช้ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เช่น ต้องไปแจ้งความ ดำรวจดำเนินการตามขั้นตอนตามกฎหมาย เพื่อไปติดตามเอาทรัพย์สินนั้นคืนมา หรืออาจถึงชั้นศาลที่ต้องมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของ เว้นแต่ในบางกรณีที่กฎหมายให้อำนาจตามมาตรา 451 ที่เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือให้ทันท่วงที่ไม่ได้ และถ้ามิได้ทำในทันทีทันใดนั้น ภัยมีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สูญสิ้นทรัพย์สินนั้นไปก็ได้ เช่น กรณีที่มีคนมาวิ่งราวสร้อยคอพร้อมพระเครื่องของเราไป ถ้าอยู่ในวิสัยที่เราติดตามเอาสายสร้อยคืนได้ กฎหมายก็ให้ใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิที่จะติดตามเอาสายสร้อยคืนมา จากผู้ที่กระทำผิดซึ่งหน้า แต่ต้องจำกัดเคร่งครัดแต่เฉพาะที่จำเป็นเพื่อจะปิดป้องภัยอันตรายเท่านั้น ตามมาตรา 451 วรรคสอง²⁷ ถ้าไม่อาจใช้อำนาจตามนี้ได้ ก็ต้องไปใช้ขั้นตอนตามปกติของกระบวนการยุติธรรมดังที่กล่าวมา

²⁷ มาตรา 451 บุคคลใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้ทันท่วงที่ไม่ได้และถ้ามิได้ทำในทันทีทันใดมีภัยอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สูญสิ้นได้ไว้ไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดใช้กำลังใหม่ทดแทนไม่

การใช้กำลังดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าต้องจำกัดเคร่งครัดแต่เฉพาะที่จำเป็นเพื่อจะบำบัดปิดป้องภัยอันตรายเท่านั้น

ถ้าบุคคลผู้ใดกระทำการดังกล่าวมาในวรรคต้นเพราะหลงสันนิษฐานพลาดไปว่ามีเหตุอันจำเป็นที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะต้องรับผิดใช้กำลังใหม่ทดแทนให้แก่บุคคลอื่นแม้ทั้งการที่หลงพลาดไปนั้นจะมีไว้เป็นเพราะความประมาทเลินเล่อของตน.

(5) สิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย สิทธิในข้อนี้ก็เชื่อมโยงกับข้อ 4 เพราะถ้าขัดขวางไม่ได้และทรัพย์สินนั้นอาจจะหลุดมือไป จึงจะเกิดการติดตามเอาคืนทรัพย์สินนั้นมา สิทธิในข้อนี้ก็ป็นเรื่องป้องกันมิให้ผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือ แย่งการครอบครองตัวทรัพย์สินนั้นไป ทำนองเดียวกันกับมาตรา 1374 ที่ให้อำนาจผู้ครอบครองทรัพย์สิน มีสิทธิที่จะให้ปลดเปลื้องการรบกวนการครอบครองได้ และหากเป็นที่น่าวิตกว่าจะมีการรบกวนอีก ผู้ครอบครองจะขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้การใช้สิทธิขัดขวางโดยใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตนก็ทำได้ตามมาตรา 451 ถ้ามิได้ทำการขัดขวางในทันทีทันใด ภัยที่มีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้น จะต้องประวิงไปมากหรือสูญเสียทรัพย์สินนั้นไป กฎหมายจึงให้อำนาจเจ้าของกรรมสิทธิในการขัดขวางผู้อื่นมิให้สอดเข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนโดยไม่ชอบ

แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินจะมีสิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมาย แต่สิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินดังกล่าว จะไปกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมไม่ได้ การใช้สิทธิใดๆ ก็จะต้องถูกจำกัดภายใต้กฎหมายฉบับอื่น ดังนั้น เจ้าของทรัพย์สิน จะกระทำการใดๆ อันเป็นการสร้างภาระให้กับสังคมหรือผู้อื่นหาได้ไม่

สุนัขถือเป็นทรัพย์สิน อันมีราคาและถือเอาได้ สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความซื่อสัตย์ สามารถฝึกฝนได้ และเป็นมิตรกับคน คนจำนวนมากจึงนิยมเลี้ยงสุนัขเพื่อคลายความเครียดความเหงา ช่วยเฝ้าบ้าน²⁸ โดยหากบ้านใดมีเด็กกรเลี้ยงสุนัขและการให้เด็กๆ ได้อยู่ร่วมกับสุนัข จะสามารถช่วยยกระดับการพัฒนาการของพวกเขาได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความรับผิดชอบ²⁹ แต่การเลี้ยงสุนัขหากผู้เลี้ยงปราศจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และขาดความรับผิดชอบย่อมจะส่งผลให้สุนัขแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อันเป็นที่มาของปัญหามากมาย ทั้งปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิภาพของสุนัข ปัญหาเกี่ยวกับอนามัยของมนุษย์และปัญหาเกี่ยวกับความเดือดร้อนรำคาญ และด้วยเหตุที่สุนัข เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของสามารถที่จะสละการครอบครองเมื่อใดก็ได้ เป็นสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้น เมื่อเจ้าของสุนัขไม่สามารถเลี้ยงสุนัขได้แล้วไม่ว่าจะด้วยไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยง หรือเบื่อหน่ายและทำการสละการครอบครองในสุนัขของตน โดยนำไปปล่อยในที่สาธารณะหรือวัด อันเป็นการปลักความรับผิดชอบที่มีต่อสัตว์เลี้ยงของตนให้ตกเป็นภาระของสังคม สุนัขที่เจ้าของนำมาปล่อยทิ้งอาจไปก่อให้เกิดความเสียหายให้กับทรัพย์สินหรือชีวิตของผู้อื่นได้ โดยที่จะเจตนาหรือไม่ก็ตาม และเมื่อเกิดความ

²⁸ นุชนารถ เจริญสุข. อ่างแล้ว. หน้า 4.

²⁹ 8 ข้อดีที่เด็กๆ ควรเลี้ยงน้องหมา. (2015). *อยู่กับน้องหมาวันละนิด ชีวิตเด็กๆ ก็จะเป็นแจ่มใส*. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <http://www.dogilike.com/content/tip/2751/>. [2015, 20 เมษายน]

เสียหายขึ้นก็จะต้องมีผู้รับผิดชอบในความเสียหายนั้น โดยหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบอันเกิดจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 433³⁰ ได้ระบุให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบ แต่สุนัขไม่มีสัญลักษณะที่ระบุความเป็นเจ้าของ เมื่อไปก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายจึงไม่สามารถที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายในกรณีดังกล่าวได้ ความเสียหายจึงตกเป็นบาปเคราะห์ของผู้เสียหายนั่นเอง

เมื่อสุนัขถูกเจ้าของนำมาปล่อยทิ้ง สุนัขเหล่านั้นย่อมเป็นสุนัขจรจัด เมื่อเป็นสุนัขจรจัดและไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือชีวิตของผู้อื่น เช่น เกิดเหตุสุนัขจรจัดรุมเด็กชายอายุ 2 ปีเสียชีวิตขณะเดินเล่นบริเวณหน้าบ้าน สุนัขดังกล่าวเป็นสุนัขที่คนงานก่อสร้างเอามาเลี้ยงแล้วทิ้งไว้³¹ หรือ หมู่เมื่อบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สุดแสนแฉ่งจับสุนัข 5 ตัวของเพื่อบ้าน ที่เข้ามารุมกัดไก่ชนที่เลี้ยงเอาไว้ในบ้านตายเกือบยกแล้ว ก่อนนำซากไก่มาแขวนไว้ที่หน้าบ้าน ประธานเจ้าของหมาที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ³² เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้โดยหาตัวผู้เป็นเจ้าของสุนัขไม่ได้ การกระทำต่อตัวสุนัขซึ่งถือเป็นการแก้แค้น ก็เกิดขึ้นและการกระทำการแก้แค้นย่อมเป็นเหตุให้เกิดการทารุณกรรมสุนัขจรจัดตามมา

ปัจจุบัน สุนัขจรจัดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากกรณีที่เจ้าของสุนัขเลี้ยงสุนัขแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ว่าสุนัขซึ่งตนเองเลี้ยงจะ พลัดหลง หลุดจากบ้าน หรือเจ้าของเองนำสุนัขไปปล่อย ดังนั้น การดูแลสุนัขจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อลดปริมาณของสุนัขจรจัด เจ้าของจำเป็นจะต้องจัดสวัสดิภาพสุนัขของตนเองให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกพันธุ์สุนัขที่เหมาะสมกับตัวผู้เลี้ยง การจัดเตรียมสถานที่เลี้ยงให้เหมาะสม เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัด

สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) เป็นหลักการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วิชาการ และสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและยับยั้งการกระทำที่เป็นการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างไม่ถูกต้อง บนแนวคิดที่ยอมรับว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่

³⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 433.

³¹ THAI PBS NEW. (2015). *เกิดเหตุสุนัขจรจัดกัดเด็กชายวัย 2 ขวบ เสียชีวิต*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://m.news.thaipbs.or.th/node/99615/>. [2015, 20 เมษายน]

³² เติลินิวส์. (2015). *แสนแฉ่งจับสุนัขกัดไก่ชนตายยกแล้ว*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dailynewse.co.th/regional/312261/>. [2015, 20 เมษายน]

สามารถรับรู้ความรู้สึกได้เช่นเดียวกับมนุษย์ และด้วยหลักฐานการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่พบว่า สัตว์มีปฏิกริยาที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือพฤติกรรมเมื่อได้รับการกระตุ้น ความรู้สึกชนิดต่างๆทั้งความหิว ความกระหาย ความเจ็บปวด ความหวาดกลัว ความหุดหู่ และ ความยินดี ประกอบกับเหตุผลทางศีลธรรม สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก³³ ในฐานะที่ปรึกษาองค์การ สหประชาชาติและสภายุโรปจึงได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติต่อสัตว์ ที่ถูกต้องตามหลักสวัสดิภาพ สัตว์ขึ้น โดยได้นำเสนอในรูปของ “หลักอิสระภาพ 5 ประการ”³⁴ อันประกอบด้วย

- (1) อิสระจากความหิวกระหาย
- (2) อิสระจากความไม่สบาย
- (3) อิสระจากความเจ็บปวดและโรคภัย
- (4) อิสระจากความกลัวและไม่พึงพอใจ
- (5) อิสระในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ³⁵

ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “การจัดสวัสดิภาพสัตว์” ไว้ว่า เป็นการเลี้ยง หรือดูแลสัตว์ให้มีความเป็นอยู่ใน สภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ³⁶ ซึ่งเทียบเคียงได้กับ การจัดสวัสดิภาพให้กับสัตว์ตามหลักอิสระภาพทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้น การจัดสวัสดิภาพ สัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ ถือเป็นสาระสำคัญเนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองสัตว์ จากการ

³³ สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก (The World Society for the protection of Animals : WSPA). (2015). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.worldanimalprotection.or.th/take-action/udaw\[2015, 13 กันยายน\]](http://www.worldanimalprotection.or.th/take-action/udaw[2015, 13 กันยายน])

³⁴ The Animal welfare Act 2006 (1). (2015). *The Five Freedoms*. (Online). Available. <http://www.rspca.org.uk/servlet/Satellite?blobcol=urlob&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=RSPCABlob&blobwhere=1210683175925&ssbinary=true> [2015, 13 September]

The Five Freedoms

1. Freedom from Hunger and Thirst
2. Freedom from Discomfort.
3. Freedom from Pain, Injury or Disease
4. Freedom to Express Normal Behaviour
5. Freedom from Fear and Distress.

³⁵ นุชนารถ เจริญสุข. อ้างแล้ว. หน้า 5.

³⁶ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2014). *สวัสดิภาพสัตว์คืออะไร*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.naewna.com/lady/35793>. [2014, 31 มกราคม]

ทารุณกรรม ซึ่งหากปรากฏว่าผู้เลี้ยงไม่ดูแลให้มีการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสม ย่อมถือเป็นการกระทำทารุณกรรมสัตว์ได้ การศึกษาแนวคิดในเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การคุ้มครองสัตว์บรรลุถึงเป้าหมาย

กรมปศุสัตว์ ในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลและควบคุมการเลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านสุขภาพ การบำบัดโรค การบำรุงพันธุ์ การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ โรคระบาด การปศุสัตว์ ไปจนถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัตว์³⁷ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคำว่า “สวัสดิภาพ” ไว้ว่าเป็นสถานะของสัตว์ที่เกี่ยวกับความพยายามที่จะรับมือกับสภาพแวดล้อม ดังนั้น “สวัสดิภาพสัตว์” จึงเป็นสถานะที่สัตว์ต้องการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของสัตว์การรับมือกับสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์³⁸

ส่วนในทางสัตวแพทย์ ได้มีการวางแนวคิดเกี่ยวกับ “สวัสดิภาพสัตว์” คือ “ความสุขกาย สบายใจของสัตว์” กล่าวคือ สัตว์ต้องได้รับการดูแลสุขภาพเพื่อให้มีร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ในขณะที่เดียวกันสัตว์ต้องมีสุขภาพจิตที่ดี ปราศจากความเครียด ซึ่งสวัสดิภาพสัตว์ที่ดีจะต้องประกอบด้วยลักษณะทั้งสองประการหากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปจะทำให้การดำรงชีวิตของสัตว์เกิดความไม่สมดุลและทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา การดูแลในเรื่องของสวัสดิภาพนี้ไม่จำกัดประเภทของสัตว์เลี้ยงกล่าวคือ การเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าเลี้ยงเพื่อเหตุผลอะไร ผู้เลี้ยงก็ต้องมีการคำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสมกับสัตว์แต่ละชนิด เช่น การเลี้ยงสุนัขในเชิงธุรกิจ หรือที่เรียกว่าการเพาะพันธุ์ขาย สัตว์เหล่านี้ก็ต้องได้รับการดูแลสวัสดิภาพให้มีความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักสวัสดิภาพดังกล่าว หรือแม้กระทั่ง การเลี้ยงสัตว์เพื่อการอื่นใด สัตว์นั้นก็ควรได้รับการจัดสวัสดิภาพที่ดีด้วยเช่นกัน เช่น การเลี้ยงสุนัขเพื่อใช้ในการแสดง หรือการเลี้ยงสุนัขไว้เพื่อใช้เป็นสัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์³⁹ เป็นต้น

เหตุผลที่ต้องมีการคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกนึกคิด (Sentient Beings) การปฏิบัติต่อสัตว์ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น (Avoid Unnecessary Pain and Suffering) และต้องปฏิบัติกับสัตว์ด้วยหลักมนุษยธรรม (Humane Care) สวัสดิภาพสัตว์หมายความรวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ตาม

³⁷ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2554 เล่ม 129 ตอนที่ 3 ก หน้า 1 ราชกิจจานุเบกษา 6 มกราคม 2555 ข้อ 2

³⁸ กรมปศุสัตว์. *สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare)*. กรุงเทพฯ : กรมปศุสัตว์. หน้า 9.

³⁹ มณฑิพย์ เจตยะคามิน. (2554). *ข้อเสนอแนะสำหรับการดูแลและการใช้สัตว์ทดลอง. โดย สภาวิจัยแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สมาคมวิทยาศาสตร์สัตว์ทดลองแห่งประเทศไทย. หน้า 193.

ธรรมชาติของสัตว์ ในเรื่องของสุขภาพ อนามัย การพักผ่อน และการได้รับน้ำและอาหารอย่างเพียงพอ⁴⁰

หลักสวัสดิภาพสัตว์เป็นสิ่งที่บุคคลทุกสถานะไม่ว่าจะเป็นคนเลี้ยงสัตว์ เจ้าของสัตว์ และสัตวแพทย์ เป็นผู้ทำหน้าที่จัดสวัสดิภาพที่เหมาะสมให้กับสัตว์เลี้ยง โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

- (1) ความเจ็บปวดที่สัตว์จะได้รับ และ
- (2) ความพึงพอใจ หรือความสุขของสัตว์

กล่าวคือ การกระทำต่อสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดู การรักษาโรค หรือ การฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อการบริโภค ต้องไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือ หากมีความจำเป็นต้องกระทำในกรณีที่เกี่ยวกับการให้การดูแลรักษาสัตว์ บุคคลดังกล่าวข้างต้นต้องดูแลสัตว์ให้เกิดความเหมาะสม

นอกจากการคุ้มครองสัตว์ตามหลักจริยภาพ 5 ประการแล้ว ยังมีแนวคิดการคุ้มครองสัตว์ตามหลักจริยธรรมและหลักศาสนา กล่าวคือ

การคุ้มครองสัตว์ตามหลักจริยธรรมนั้น เป็นแนวคิดที่ถือว่ามนุษย์เกิดมาย่อมมีพันธะทางศีลธรรมเกี่ยวกับการเคารพซึ่งสิทธิหน้าที่อันพึงมีแก่บุคคลซึ่งเป็นมนุษย์ด้วยกันแล้ว มนุษย์ยังมีหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะต้องดูแลคุ้มครองสิทธิของสัตว์ด้วย ซึ่งเดิมสัตว์มีสถานะเป็นเพียงสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้กับมนุษย์เท่านั้น ซึ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์โดยไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพอื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ตามหลักจริยธรรมนี้มีพื้นฐานแนวคิดมาจากหลักต่าง ๆ ได้แก่ “หลักผลประโยชน์” กล่าวคือ หากมนุษย์ต้องการใช้ประโยชน์ จากสัตว์ในด้านใดก็ควรจะมีการดูแลสัตว์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงสัตว์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สายพันธุ์ที่ดีก็ควรจะมีการใส่ใจเลี้ยงดูสัตว์ที่ดีด้วย เช่น การเลี้ยงสุนัขเพื่อเพาะพันธุ์ขายก็ควรจะมีการดูแลสุขภาพอนามัย บุคลิกภาพ การดูแลให้อาหารที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ลักษณะที่สวยงามเป็นที่ต้องการของตลาด หรือ “หลักมูลค่าในตัวเอง” กล่าวคือเป็นการคุ้มครองสัตว์ โดยคำนึงถึงคุณค่าของสัตว์นั้น เช่น สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์จะควรจะมีการดูแลอนุรักษ์ หากสูญพันธุ์ยอมทำให้สมดุลธรรมชาติเสียหาย หรือ “หลักความรู้สึกรู้สึกนึกคิด” เป็นการนำหลักการของสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตมาใช้ ซึ่งมนุษย์จะต้องคำนึงถึงความเมตตา กรุณา หรือความเอาใจใส่ โดยคำนึงถึงคุณค่าในตัวของสัตว์นั้น ๆ⁴¹

⁴⁰ กรมปศุสัตว์. อ่างแล้ว. หน้า 2.

⁴¹ นันทนัช แสงพิชัย. อ่างแล้ว. หน้า 73-75.

ส่วนการคุ้มครองสัตว์ตามหลักศาสนาในศาสนาต่าง ๆ มีหลักการคุ้มครองสัตว์ปรากฏในคำสอนของหลายศาสนา เช่นศาสนาคริสต์ในคัมภีร์ไบเบิลแม้ว่าจะเห็นว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่มีจิตวิญญาณแต่การปฏิบัติต่อสัตว์ก็ต้องเป็นไปบนพื้นฐานของความเมตตากรุณา ดังที่ระบุไว้ว่า “คนชอบธรรมย่อมเห็นแก่ชีวิตสัตว์” ศาสนาอิสลามได้มีการแบ่งหลักความเมตตาระหว่างอัลลอฮ์กับมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการรับประทานเนื้อสัตว์ต้องเป็นไปตามหลักอาหารฮาลาล รวมถึงศาสนาโมฮัมหมัดได้กล่าวไว้เป็นแนวทางว่า “การทำดีต่อสัตว์เป็นกุศลเช่นเดียวกับการทำดีต่อมนุษย์ แต่การกระทำที่โหดร้ายต่อสัตว์เป็นสิ่งเลวร้ายเช่นเดียวกับการกระทำที่โหดร้ายต่อมนุษย์” ส่วนศาสนาพุทธก็มีหลักการคุ้มครองสัตว์ซึ่งถือเป็นหลักจริยธรรมตามหลักศาสนาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากหลัก “อหิงสา” ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการไม่ใช้ความรุนแรงและการไม่ทำร้าย ซึ่งสอดคล้องกับศีลข้อที่ 1 ของพระพุทธศาสนา ที่บัญญัติไว้ว่า “ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขา” ซึ่งแปลว่า งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป หรือการห้ามมิให้มีการเบียดเบียนสัตว์ไม่ว่าด้วยวิธีใด ซึ่งศีลข้อนี้มุ่งให้ปลูกเมตตาจิตของมนุษย์ที่พึงกระทำต่อสัตว์ทุกจำพวก⁴²

ดังกล่าวข้างต้น การจัดสวัสดิภาพสัตว์ถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะสุนัขเอง หากผู้เลี้ยงสุนัขไม่เอาใจใส่ ไม่ดูแล ไม่จัดสวัสดิภาพให้เหมาะสมแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ จากสุนัขตามมามากมาย การเลี้ยงสุนัขโดยละเลยไม่ดูแลสุนัขให้มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง que เพิ่มความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรคดังกล่าวมายังมนุษย์

จากการสำรวจจำนวนสุนัขในกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่มีการสำรวจในปี 2553 พบว่าสุนัขที่มีเจ้าของมีจำนวน 597,357 ตัว สุนัขไม่มีเจ้าของ (จรจัด) มีอยู่ประมาณ 102,490 ตัว และมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดมากขึ้นเรื่อยๆ⁴³ หรือการศึกษาประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2549 พบว่ามีจำนวนประชากรสุนัขจรจัดทั้งสิ้น 1,217 ตัว⁴⁴ สุนัขจรจัดเมื่อมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นย่อมสร้างปัญหาในหลายๆ ด้าน อาทิ การรื้อค้นและกระจายขยะมูลฝอย เป็นสาเหตุที่อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ เกิดมลภาวะทางเสียงและมลพิษจากอุจจาระ เป็นพาหะสำคัญนำโรคพิษสุนัขบ้า และโรคสัตว์ติดคนอื่น ๆ ในปี 2549 มหาวิทยาลัยมหิดลได้ทำการสำรวจอัตราความชุกของการติดเชื้อปรสิตในสุนัขจรจัด ในเขต

⁴² สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส. (2557). *เรียนรัฐธรรมนูญของพระพุทธเจ้าฉบับธรรมศึกษาชั้นตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอ็มไอเอส. หน้า 272.

⁴³ ทำความจริงให้ปรากฏ. (2015). *สถานการณ์สุนัขจรจัดและพิษสุนัขบ้า*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.tcijthai.com/tcijthainews/view.php?ids=5055> [2558, 22 พฤษภาคม]

⁴⁴ เชียงใหม่สัตวแพทยสาร. (2015). *การศึกษาประชากรสุนัขจรจัด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://assess.vet.cmu.ac.th/journal/document/journal/9_2549.pdf [2558, 22 พฤษภาคม]

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และจากการสำรวจพบพยาธิปากขอ และพยาธิไส้เดือนสุ้นัข และพยาธิหลายชนิดที่สามารถทำให้เกิดโรคในคนได้ เช่น พยาธิตัวคีตสุ้นัข พยาธิไส้เดือนสุ้นัข พยาธิปากขอ และพยาธิตัวจี๊ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาธิสามารถปล่อยไข่ปนออกมากับสุ้นัขได้ โดยโอกาสที่อุจจาระของสุ้นัขจะสัมผัสปนเปื้อนกับร่างกายหรืออาหารนั้นเป็นไปได้ง่าย แม้จะไม่ได้ติดต่อกันโดยตรง แต่พยาธิอาจจะไชทะลุผิวหนังเข้าไปได้⁴⁵ และโรคร้ายแรงที่กระทบต่อสุขภาพของคนโดยตรง และปรากฏชัดว่าเป็นผลมาจากสุ้นัข คือ

1. โรคพิษสุ้นัขบ้า

โรคพิษสุ้นัขบ้าเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชื่อ Rabies ไวรัสนี้พบว่ามีมากอาศัยอยู่ในระบบประสาทมากที่สุด โดยจะทำให้สุ้นัขที่ติดเชื้อมีอาการทางประสาท ซึ่งไวรัสนี้ยังสามารถติดต่อถึงมนุษย์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นได้ เชื้อไวรัสสามารถปรากฏในน้ำลายก็จะสามารถแพร่เชื้อเรื่อยไปจนกระทั่งตาย มีรายงานพบว่าสุ้นัขมีอาการผิดปกติแต่สามารถแพร่เชื้อไวรัสโรคพิษสุ้นัขบ้าผ่านทางน้ำลายเป็นระยะๆ และสุ้นัขสามารถแพร่เชื้อผ่านทางน้ำลายได้นานถึง 14 วัน สำหรับอาการของคนที่ได้รับเชื้อพิษสุ้นัขบ้าส่วนใหญ่จะมีอาการของสมองอักเสบและไขสันหลังอักเสบ โดยเริ่มแรกจะมีอาการไข้ต่ำ เจ็บคอ และเบื่ออาหารอ่อนเพลีย ต่อมามีอาการคันบริเวณบาดแผลที่ถูกกัด แสบๆ ร้อนๆ และลามไปที่ส่วนอื่น อาจกลายเป็นแผลอักเสบมีน้ำเหลือง กระสับกระส่าย กลัวลม ไม่ชอบเสียงดัง เพ้อเจ้อ หลุกหลิก หนาวสั่น ตาเบิกโพล่งบ่อยๆ บางครั้งอาจทำให้เข้าใจว่าเป็นโรคจิต กลืนลำบาก น้ำลายไหล ปวดเท้าปวดขา กล้ามเนื้อกระตุก แน่นหน้าอก หายใจไม่ออกหรืออาจชักเกร็ง อัมพาตและตายในที่สุด⁴⁶

2. โรคผิวหนัง

โดยจะพบว่าสุ้นัขจะมีอาการขนร่วง คัน อักเสบแดงมีแผลเต็มตัว บางตัวมีกลิ่นเหม็นและสะเก็ดทั่วตามร่างกาย โดยอาการเหล่านี้เมื่อเป็นนานๆและไม่ได้รับการรักษาแล้วละก็ ผิวหนังของสุ้นัขจะหนาตัวและมีสีที่เปลี่ยนไป เมื่อถึงเวลานั้นการรักษาให้กลับมาเป็นปกติก็จะยากและใช้เวลานาน ความจริงแล้วโรคผิวหนังของสุ้นัขมีอยู่หลายชนิด แต่ละโรคก็มีสาเหตุที่แตกต่างกัน แม้ว่าอาการที่แสดงออก และลักษณะของผิวหนังจะเหมือนกันก็ตาม โรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อปรสิตที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เช่น เห็บ หมัด และที่พบได้บ้าง คือ

⁴⁵ ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 6(1). (2549). *อัตราความชุกของการติดเชื้อปรสิตในสุ้นัขจรจัดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://sci.bsru.ac.th/sciweb/e-magazine/6-1/chapter-7.pdf>

[2558, 22 พฤษภาคม]

⁴⁶ โรคพิษสุ้นัขบ้า (Rabies). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cfsph.iastste.edu/FastFacts/th/ra.bies.pdf>

[2558, 22 พฤษภาคม]

เทา แต่ที่ก่อให้เกิด โรคแก่ตัวสัตว์มากและพบได้บ่อยคือ หมัด เนื่องจากในน้ำลายของหมัดมีสารที่ก่อให้เกิดการแพ้ ในสุนัขที่แพ้ น้ำลายหมัดจะพบอาการคันและขนร่วงได้ โดยเฉพาะบริเวณที่หมัดชอบอยู่ เช่น กลางหลังและด้านท้ายของสะโพกสุนัข⁴⁷

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสุนัขจรจัด

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความตระหนักรู้ในความผิดชอบชั่วดี อันเป็นคุณลักษณะที่ทำให้มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข⁴⁸ ดังนั้นในการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสุนัขจรจัด เบื้องต้นจะต้องอธิบายเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของสัตว์ว่าสิทธิของสัตว์นั้น มีความสำคัญอันจะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง

ในการอธิบายเรื่องสิทธิสัตว์ จำเป็นต้องอธิบายโดยเทียบเคียงกับสิทธิมนุษยชน เนื่องจากแต่เดิมสัตว์ไม่ได้รับการยอมรับให้มีสิทธิได้ การที่จะคุ้มครองสิทธิสัตว์ได้นั้นจะต้องใช้แนวความคิดของสิทธิมนุษยชนมาเป็นกรอบความคิด

คำว่าสิทธิเริ่มเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีความกลัวอยู่ตลอดเวลา เช่น กลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติ กลัวไม่ได้รับความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน ดังนั้น มนุษย์จึงแสวงหาหลักประกันให้ตนเอง คือการรับรองสิทธิความเป็นมนุษย์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายคำว่าสิทธิคืออำนาจอันชอบธรรม⁴⁹ สิทธิแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สิทธิตามธรรมชาติ (Natural rights)⁵⁰ และสิทธิตามกฎหมาย (Legal rights)⁵¹

⁴⁷ โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หัวหิน. *โรคผิวหนังในสุนัข*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

:http://vthh.vet.ku.ac.th/content02_thi.php [2558, 22 พฤษภาคม]

⁴⁸ ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ้างแล้ว. หน้า 42.

⁴⁹ ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ้างแล้ว. หน้า 48.

⁵⁰ สิทธิตามธรรมชาติ (Natural rights) คือสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นความชอบธรรมที่มนุษย์พึงมี และต้องประกอบไปด้วย 3 หลัก ประการแรกของเหตุและผล คือ สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์เป็นหลักความจริงที่ไม่อาจโต้แย้ง เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ โดยคิดจากเหตุผลที่ว่ามนุษย์ควรมีสิทธิขั้นพื้นฐานประการใดบ้าง เช่น มนุษย์ควรมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประการที่สองหลักของความชอบธรรม คือสิทธิมนุษยย์ได้รับต้องเป็นไปตามความชอบธรรม มิใช่ข้อยกเว้นหรือกระทำผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธินั้นรวมทั้งความชอบธรรมในการปกป้องรักษาสิทธิของตนด้วย และประการที่สามหลักปัจเจกชนนิยม คือสิทธิมนุษยชนย่อมเกิดมีขึ้นพร้อมกับการมีสภาพบุคคล เป็นสิทธิประจำตัวของบุคคลนั้นไม่อาจเพิกถอนหรือโอนได้

2.3.1 หลักสิทธิสัตว์

คำว่า “สิทธิสัตว์” ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า “อิสราภาพสัตว์” (Animal Liberation) แนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์เป็นประเด็นที่ได้รับการถกเถียงจากนักปรัชญาในมุมมองต่างๆ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก มีสถานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ (Non-human person) หากแต่ดำรงอยู่ในสังคมจริยธรรม (Moral Community) เช่นเดียวกับมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงควรเปลี่ยนทัศนคติว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินของมนุษย์หรืออย่างน้อยควรปฏิบัติต่อทรัพย์สินนั้นอย่างมีเมตตากรุณา

แนวคิดในการคุ้มครองสัตว์ตามหลักสิทธิสัตว์มี 3 แนวคิดในการอธิบายแนวคิดแรกตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ แนวคิดที่สองตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิ เป็นเรื่องของความถูกต้องในเชิงสิทธิของสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก ส่วนแนวคิดที่สามคือแนวคิดที่ผลประโยชน์ไม่สามารถแยกขาดจากสิทธิได้

1. หลักสิทธิตามแนวคิดเรื่องผลประโยชน์เป็นพื้นฐาน เป็นการพิจารณาความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์และสัตว์ในเชิงผลประโยชน์และส่วนได้เสีย นั่นคือ ขอบเขตของความพอใจที่ต่างฝ่ายต่างได้รับ ทั้งความรู้สึกบวก เช่นความสุข ความสมหวัง หรือความรู้สึกลบ เช่นความผิดหวัง ความเจ็บปวด ซึ่งขอบเขตดังกล่าวเป็นไปตามกฎแห่งผลประโยชน์ (Rule of Utilitarianism) คือ การตัดสินใจตามคุณธรรมตามผลประโยชน์ทั่วไปหรือตามกฎจริยธรรมแล้วแต่กรณี Peter Singer นักปรัชญาผู้สนับสนุนแนวความคิดนี้เชื่อว่าสัตว์ไม่สามารถมีสิทธิตามธรรมชาติได้ เนื่องจากการให้น้ำหนัก ขอบเขตและความสำคัญของผลประโยชน์ที่สัตว์จะได้รับมนุษย์เป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น มนุษย์ไม่สามารถบอกได้ว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับมาน้อยแตกต่างจากมนุษย์อย่างไร และสัตว์ย่อมไม่สามารถบอกถึงความต้องการของตนได้ทั้งหมด⁵²

2. หลักสิทธิสัตว์ตามแนวคิดเรื่องสิทธิพื้นฐาน แนวคิดนี้มีนักปรัชญาสนับสนุนเป็นจำนวนมาก เช่น Tom Regan เชื่อว่าสิทธิทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมีพื้นฐานจากการมีความสามารถที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้หรือความคิด และสัตว์ก็มีความสามารถดังกล่าวเช่นเดียวกัน ดังนั้นสัตว์จึง

⁵¹ สิทธิตามกฎหมาย (Legal rights) คือสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย คือต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน สิทธินั้นจึงจะได้รับความคุ้มครองและสามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้อย่างแท้จริง เช่นสิทธิในทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรอง หากมีผู้ใดทำลายทรัพย์สินของเรา เราสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ ส่วนสิทธิตามจริยธรรม (Moral Rights) คือสิทธิที่ขาดสภาพบังคับตามกฎหมาย เป็นสิทธิที่กฎหมายไม่ได้รับรองหรือคุ้มครองไว้ เช่นสิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา

⁵² Utilitarian Theores. (2015). (Online). Available. <http://caae.phil.cmu.edu/cavalier/80130/part2/sect9.html>
[2015, 13 September]

ควรมีสติทางจริยธรรมเช่นเดียวกับมนุษย์⁵³ Henry Salt กล่าวว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถรับรู้ถึงความเจ็บปวดและความทรมาน จึงมีสิทธิเท่าเทียมกับมนุษย์ในการเป็นอิสระจากการกระทำที่ทารุณและความเจ็บปวด⁵⁴ ส่วน Gary L. Francione ได้ให้ความเห็นว่า สัตว์ต้องการสิทธิเพียงสิทธิเดียวคือสิทธิที่จะไม่ถูกรับรองเนื่องจากการปลดปล่อยสัตว์ให้พ้นจากการเป็นทรัพย์สินของมนุษย์เป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การลดการทารุณกรรมสัตว์⁵⁵ โดยนักปรัชญาทุกคนมีรากฐานความเชื่อที่ว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก สามารถรับรู้ความเจ็บปวดทรมานได้เหมือนมนุษย์ ดังนั้น สัตว์จึงควรมีสติขั้นพื้นฐานเหมือนมนุษย์

3. หลักสิทธิสัตว์ตามแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิ คือแนวคิดที่ยอมรับว่าการอธิบายสิทธิสัตว์นั้นต้องอธิบายโดยยอมรับว่าสัตว์และมนุษย์ต่างมีผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน แต่มนุษย์ในฐานะที่เป็นผู้ให้สถานะทางจริยธรรมต่อสัตว์ต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์อยู่บนสิทธิขั้นพื้นฐานจากที่มนุษย์ต้องยอมรับและเคารพ Carl Cohen นักปรัชญาที่สนับสนุนแนวความคิดนี้เชื่อว่าการให้สถานะสัตว์เทียบเท่ามนุษย์เป็นไปได้ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์จะมีสิทธิปฏิบัติต่อสัตว์อย่างขาดความเมตตา เนื่องจากสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดต่างมีลักษณะเฉพาะและผลประโยชน์เฉพาะตัว ดังนั้น สิทธิทางจริยธรรมจึงควรเป็นไปตามผลประโยชน์และเอกลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ⁵⁶

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีเจ้าของสุนัขที่ละทิ้ง

ในประเทศไทยมีคนถูกสุนัขกัดเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากไม่มีการบันทึกถึงยอดผู้เสียหายทำให้ปัญหาอันเกิดจากสุนัขไม่ได้รับการใส่ใจเท่าที่ควร จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีปัญหานักกัดคนเพิ่มมากขึ้น โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความกลัวร้ายของสุนัข ซึ่งพฤติกรรมความก้าวร้าวของสุนัข จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าของหรือบุคคลอื่น โดยสุนัข

⁵³ Utilitarian. (2015). *Most Common Criticisms of Utilitarianism (and why they fail)*. (Online). Available. <http://www.Utilitarian.org/Criticisms.html> [2015, 13 September].

⁵⁴ Henry Salt. (1984). *Animals' Right: Considered in Relation to Social Progress*. (Online). Available. http://en.wikipedia.org/WiKi/Animal_Right [2015, 13 September].

⁵⁵ Gary L. Francione. (1997). *Animals' Right: Theory and Utilitarianism: Relative Normative Guidance*. (Online). Available. <http://www.animallaw.info/aiticles/arusgfrancione.1997.htm> [2015, 13 September].

⁵⁶ Carl Cohen. "Reply to tom Regan." In *The Animal Ethics Reader* Edited By Susan J Armstrong and Richard G. Botzler (London: Routledge, 2003), p.25.

จะแสดงอาการเตือนหรือไม่เตือนก็ได้ ส่วนสาเหตุที่ทำให้สุนัขก้าวร้าวนั้นมีหลายสาเหตุ แต่โดยทั่วไปแล้วสุนัขมักแสดงอาการก้าวร้าวมากเมื่อถูกบุกรุกอาณาเขต เพราะสุนัขมีพัฒนาการมาจากสัตว์ป่าจึงมีสัญชาตญาณการหวงถิ่นและหวงอาณาเขต ดังนั้น สุนัขจะเข้าโจมตีสัตว์หรือคนที่สุนัขไม่นับรวมอยู่ในฝูง เพื่อป้องกันอาณาเขตของตัวเอง⁵⁷

ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นถือเป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติแบบสมัยใหม่ เนื่องจากประเทศไทยมีนักกฎหมายที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษหลายคน และกฎหมายอังกฤษก็ได้เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อกฎหมายไทย โดยเฉพาะเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นมา และนำหลักกฎหมายอังกฤษที่ได้ทรงศึกษามาสอนในโรงเรียนนี้ด้วย และอธิบายความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ ทรัพย์สินของคนที่ไปทำร้ายหรือก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นนั้น โดยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) เจ้าของสัตว์ที่เป็นสัตว์ที่มีความดุร้ายมาตั้งแต่กำเนิด อาทิเช่น เสือ ช้าง หมี ลิง เป็นต้น จะต้องรับผิดชอบเสมอเมื่อสัตว์ของตนไปทำอันตรายแก่ผู้อื่น แม้ว่าเจ้าของสัตว์อาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าสัตว์ของตนดุร้ายมาก่อน หรือตั้งแต่เลี้ยงมายังไม่เคยเห็นสัตว์ของตนไปทำอันตรายแก่ผู้ใดก็ตาม เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียหายตามเหตุ

2) เจ้าของสัตว์ที่ไม่ได้เป็นสัตว์ดุร้ายโดยชาติกำเนิด อาทิเช่น สุนัขบ้าน แมว หรือสัตว์เลี้ยงอื่นๆ จะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อเจ้าของผู้นั้นมีความรู้สึกลูกอยู่แล้วว่าสัตว์ของตนดุและเคยทำร้ายมาก่อน⁵⁸

ต่อมาได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้กำหนดให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลผู้ต้องเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้นไว้ในมาตรา 433⁵⁹ สำหรับมาตรการในการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากสุนัขตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ตั้งอยู่บน

⁵⁷ กชกร ม่วงกล้า. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ดูแลสัตว์เลี้ยง: ศึกษาเฉพาะกรณีสุนัข*.

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 42.

⁵⁸ ธนพร เกิดผล. อ้างแล้ว. หน้า 17-19.

⁵⁹ มาตรา 433 ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องชดใช้ค่าเสียหายอย่างไร อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่ง บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้น โดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นๆ ก็ได้

พื้นฐานความรับผิดชอบข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย ซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของสุนัขหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาสุนัขไว้แทนเจ้าของแต่อย่างใด เมื่อสุนัขได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลไม่ว่าจะโดยการเคลื่อนไหวร่างกายหรือเพียงแต่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือเป็นแหล่งรังโรคของโรคติดต่อต่างๆ ก็ถือว่าความเสียหายที่เกิดจากสุนัขตามความในกฎหมายฉบับนี้แล้ว⁶⁰ ซึ่งเจ้าของสัตว์ตามความหมายฉบับนี้หมายความถึงเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายเท่านั้น หากไม่มีข้อเท็จจริงอื่นเจ้าของคือผู้เลี้ยงดูสัตว์นั่นเอง⁶¹

สุนัขถือเป็นสัตว์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเมื่อสุนัขไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น เจ้าของสุนัขต้องรับผิดชอบจะต้องชดใช้ค่าเสียหาย⁶² และค่าสินไหมทดแทน⁶³ ในความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งถือว่าเป็นค่าเสียหายทางละเมิด กล่าวคือ เป็นค่าเสียหายที่มีมูลมาจากความผิดฐานละเมิด อาจคำนวณเป็นเงินหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายทางละเมิดเป็นเงินเรียกว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มีแนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหายทางละเมิดแตกต่างกันทั้งในแง่คุณพินิจของศาลและลักษณะความเสียหายทั้งสองระบบ โดยค่าเสียหายตามระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) นั้นจะมุ่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญาโดยยึดความเสียหายที่แท้จริงซึ่งผู้เสียหายได้รับเป็นหลักเกณฑ์แล้วกำหนดค่าเสียหายไปตามนั้น โดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตน ซึ่งแตกต่างจากค่าเสียหายตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ที่มีได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ ดังนั้นจึงยังมีแนวความคิดทางอาญาเจือปนเพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้วบางครั้งศาลคอมมอนลอว์อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายอีกทางหนึ่งด้วย

ค่าเสียหายแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 คือค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย

1) ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายในลักษณะ “ค่าสินไหมทดแทน” ที่ผู้ละเมิดจะต้องจ่ายชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนถูกกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ไม่ว่าจะป็นกรณีความ

⁶⁰ นุชนารถ เจริญสุข. อ้างแล้ว. หน้า 52.

⁶¹ เพิ่ง เพิ่งนิติ. อ้างแล้ว. หน้า 142.

⁶² ค่าเสียหาย (Damage) หมายถึงเงินที่ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อความเสียหายอันที่ก่อขึ้น

⁶³ ค่าสินไหมทดแทน (Compensation) หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน หรือบุคคลอันเนื่องมาจากการละเมิด

เสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงิน ค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดหายไป หรือความเสียหายที่ไม่ปรากฏในรูปของตัวเงิน มีลักษณะสำคัญดังนี้

- (1) เป็นค่าชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ
- (2) ปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล
- (3) อาจฟ้องชำระค่าเสียหายได้เป็นงวดๆ หรือเป็นรายปี⁶⁴

เช่น หากผู้เสียหายถูกทำละเมิดต่อทรัพย์สิน การเยียวยาคือการทำให้ทรัพย์สินอยู่ในสภาพเดิม ซึ่งได้แก่การคืนทรัพย์สิน แต่หากไม่อยู่ในวิสัยที่จะคืนได้ ก็ควรเยียวยาด้วยการชดใช้เงินตามราคาทรัพย์สิน นอกจากนี้ หากผู้เสียหายยังได้รับความเสียหายอื่นอีก ก็มีสิทธิได้รับการชดเชยต่อความเสียหายเหล่านั้นด้วย⁶⁵ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2488/2523⁶⁶ และคำพิพากษาฎีกาที่ 2625/2526⁶⁷

2) ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น อันเป็นหลักของคอมมอนลอว์โดยเฉพาะ ซึ่งค่าเสียหายแบบเป็นโทษลักษณะเป็นไปเพื่อปรามมิให้ผู้กระทำความผิดทำเช่นนั้นอีกและขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดด้วย ค่าเสียหายนั้นศาลจะเป็นผู้กำหนดเอง โดยศาลอาจกำหนดค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้ทดแทนความเสียหายจริงๆ และศาลจะกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรงมีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับคดีอาญา⁶⁸

⁶⁴ กชกร ม่วงกล้า. อ้างแล้ว. หน้า 44.

⁶⁵ สุขุม สุภนิศย์. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. หน้า 209.

⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 2488/2523 สุนัขของจำเลยหนีออกไปได้ขณะที่จำเลยเปิดประตูบ้านสุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควร ในการเลี้ยงดูสุนัข จำเลยจำต้องชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ รวมทั้งทดแทนความตกใจและทุกข์ทรมานด้วย.

⁶⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2625/2526 ป. เลี้ยงโคแทนจำเลย ปลอ่ยโคขึ้นไปกินหญ้าบนไหล่ถนนอันเป็นทางหลวงระหว่างจังหวัดโดยอิสระไม่ผูกเชือกหรือจับจูงไว้ เป็นการปลอ่ยปละละเลยไม่ระมัดระวังดูแลสัตว์ตามสมควร เพราะถนนมีไซท์ที่เลี้ยงสาธารณะ จำเลยทั้งสองจึงเป็นฝ่ายประมาทก่อน แต่การที่ ค. เห็นโคเดินอยู่ข้างถนนแล้วยังจับขั้วรถจักรยานยนต์เข้าใกล้และบีบแตร เป็นเหตุให้โคตกใจและขวิดรถจักรยานยนต์ ทำให้ ค. ถึงแก่ความตาย ถือได้ว่าเป็นความประมาทของ ค. ส่วนหนึ่งด้วย.

⁶⁸ กชกร ม่วงกล้า. อ้างแล้ว. หน้า 45.

จะเห็นได้ว่า กฎหมายระบุให้ศาลกำหนดค่าเสียหายตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำละเมิด ซึ่งพฤติการณ์แห่งละเมิด หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย เช่น กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังมากเพียงพอ ตลอดจนมีเหตุการณ้อย่างอื่นนอกเหนือจากการกระทำของจำเลยเข้ามาเป็นส่วนประกอบหรือไม่ เช่น สุนัขจำเลยคุแต่จำเลยไม่ใช้ระมัดระวังในการเลี้ยงดูปล่อยให้สุนัขออกมาทำร้ายผู้อื่น หรือผู้เสียหายมีส่วนประมาทอยู่ด้วยหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ศาลกำหนดค่าเสียหายน้อยลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223⁶⁹ และมาตรา 442⁷⁰ และความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายถึง ผล หรือระดับความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากลักษณะการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้น เช่น มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง⁷¹

แม้ไม่มีการบัญญัติเรื่องค่าเสียหายแบบเป็นโทษอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม แต่ศาลไทยสามารถนำหลักค่าเสียหายแบบเป็นโทษมาใช้ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ปิดช่องศาลในการตีความกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษ โดยศาลอาจกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้ เช่น การกระทำละเมิดที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงออกอาจ ช่มเหงรังแก ทำทนายอำนาจกฎหมาย เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 แนวปฏิบัติในการกำหนดค่าเสียหาย

ศาลต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการนำสืบของคู่ความมาเป็นเครื่องกำหนดค่าเสียหาย บางคดีปรากฏความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริงๆ บางคดีไม่ปรากฏความเสียหาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial Damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลประเมินให้มีจำนวนเท่าเทียมกับความเสียหาย ตามที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริงๆ เช่นนั้น

2) ค่าเสียหายแบบเป็นพิธีประกอบด้วย

⁶⁹ มาตรา 223 วรรค 1 ระบุว่า ถ้าผู้เสียหายได้มีส่วนทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยใจรู้ ท่านว่านี่อื่น จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติกรรมเป็นประมาท ข้อสำคัญก็คือความเสียหาย นั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่ออย่างหย่อนกว่ากัน

⁷⁰ มาตรา 442 ระบุว่า ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายประกอบด้วยใจรู้ ท่านให้บัญญัติแห่งมาตรา 223 มาใช้โดยอนุโลม

⁷¹ สุขุม สุภณิศย์. อ้างแล้ว. 206-207.

(1) ค่าเสียหายปลอมขวัญ (Nominal Damages) เป็นค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยๆ มิได้มุ่งหมายให้เป็นการลงโทษจำเลยหรือจะให้ชดใช้กันอย่างจริงจัง เช่น การบกพร่องต่อหน้าที่ การรบกวนสิทธิของโจทก์

(2) ค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ (Contemptuous Damages) เป็นค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยๆ ซึ่งศาลกำหนดให้เป็นพิธีเหมือนกันในกรณีที่ปรากฏความเสียหายตามหลักฐานของโจทก์ แต่เนื่องจากศาลไม่เห็นด้วยกับค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้อง หรือไม่เห็นด้วยกับพฤติการณ์ของฝ่ายโจทก์ที่กระทำต่อฝ่ายจำเลยจึงกำหนดค่าเสียหายให้เพียงเล็กน้อยๆ ในลักษณะที่เห็นว่าสมแล้วที่โจทก์ต้องรับความเสียหายคดีนั้น

กลุ่มที่ 3 คือค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย

ค่าเสียหายในลักษณะความเสียหายซึ่งปรากฏออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายจริงๆ หรือปรากฏออกมาในรูปรายได้ที่ขาดหายไปเพราะถูกกระทำละเมิด ความเสียหายที่จะนำมาคิดจึงเป็นความเสียหายเชิงวัตถุที่เกิดขึ้นเฉพาะคดีเรื่องนั้น ซึ่งโจทก์สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ความเสียหายในทางละเมิดแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) ความเสียหายเชิงวัตถุ (Matial Damages) บางครั้งเรียกว่า “ค่าเสียหายแท้จริง (Actual Damages)” ปรากฏออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องจ่ายไปจริงๆ

2) ความเสียหายทางศีลธรรม (Maral Damages) เป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน เป็น ความเสียหายที่จะต้องมีการสันนิษฐานว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดเพียงใดจึงเป็นความเสียหายที่พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยากและจะต้องมีการประมาณการออกมา “มีลักษณะเป็นนามธรรม จึงเป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดตามจำนวนเห็นสมควรไม่ต้องผูกพันตามพฤติการณ์แวดล้อมตัวโจทก์เสมอไป”⁷²

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทารุณกรรมสุนัขจรจัดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดความเป็นเจ้าของสุนัข

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า บุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและสิทธิดังกล่าวย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากรัฐ สุนัขนั้นแม้จะเป็นทรัพย์สินก็ตาม แต่เจ้าของสุนัข ย่อมมีความผูกพันกันมากกว่าสิทธิต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ ความผูกพันดังกล่าว ทำให้เจ้าของสุนัขต้องมีหน้าที่ในความรับผิดชอบสุนัขของตนมากกว่าทรัพย์สินทั่วไป การเลี้ยงสุนัขในประเทศไทยกระทำได้อย่างอิสระ รัฐจึงต้องมีการจำกัดสิทธิในการเลี้ยงของเจ้าของสุนัข โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และ

⁷² กชกร ม่วงกล้า. อ้างแล้ว. หน้า 45-46.

แนวทางในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม หากยังไม่มีมาตรการควบคุมโดยการกำหนดความเป็นเจ้าของสุนัขและจัดการปลุกจิตสำนึกให้กับเจ้าของสุนัขที่จะไม่ละทิ้ง ปล่อยปละละเลย ก็ย่อมเกิดปัญหาต่างๆตามมาในสังคม

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสุนัข

แนวคิดในการคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดและการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสัตว์ในประเทศนั้นๆ การคุ้มครองสวัสดิภาพสุนัขในประเทศไทยที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 จะเป็นไปเพื่อสวัสดิภาพสัตว์ และมีแนวโน้มในการพัฒนาให้เกิดผลดีต่อสุนัข และให้เกิดประโยชน์ต่อสุนัขอย่างยั่งยืน แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าแนวทางการคุ้มครองสวัสดิภาพสุนัขในปัจจุบันยังไม่มีแผนนโยบายเฉพาะในระดับประเทศ ดังนั้น แนวทางดำเนินการจัดสวัสดิภาพสุนัขและป้องกันการทารุณกรรมสุนัขขององค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน โดยยึดหลักวิชาการด้านมนุษยธรรมเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติ โดยการจัดระเบียบการเลี้ยงสุนัขในประเทศไทย เน้นการสร้างวินัยการเลี้ยงสุนัขอย่างรักและรับผิดชอบ โดยมีมาตรการเฉพาะสำหรับสุนัขมีเจ้าของ และสุนัขจรจัด นอกจากนี้จะต้องมีการจัดระเบียบผู้เลี้ยงสุนัข โดยให้ดำเนินการเลี้ยงสุนัขอย่างมีมนุษยธรรมตามหลักอิสรภาพสัตว์ 5 ประการ

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าของสุนัข

สุนัขถือเป็นทรัพย์สินของมนุษย์ ดังนั้น หากสุนัขไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่น บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์จะต้องชดเชยค่าเสียหายซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคล ผู้ต้องเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้นไว้ในมาตรา 433 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของประเทศไทยที่กำหนดให้มีความรับผิดชอบแม้ไม่มีการกระทำที่ถือว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จากหลักเกณฑ์ข้างต้นจึงไม่เพียงพอในการควบคุมเจ้าของสุนัข เพราะสุนัขบางสายพันธุ์เป็นสุนัขดุและอันตราย หากเจ้าของสุนัขไม่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพในการดูแลให้เหมาะสมย่อมผลกระทบต่อสังคม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความปกติสุข อีกทั้งป้องกันมิให้เกิดการทารุณกรรมสุนัข ในเรื่องการละทิ้งสุนัข จึงต้องกำหนดบทลงโทษที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติม

ดังนั้น จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวข้างต้น ได้ศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการหามาตรการในการกำหนดความเป็นเจ้าของสุนัข การคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทารุณกรรมสุนัขและความรับผิดชอบของเจ้าของสุนัขในกรณีที่ละทิ้งสุนัขทำให้สุนัขนั้นตกเป็นสุนัขจรจัด

โดยจะศึกษาทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อหาหลักเกณฑ์ที่จะนำมาปรับใช้
โดยผู้ศึกษาจะอธิบายในบทต่อไป